

Arqueologia viva: el nou poemari d'Enric Sòria

VÍCTOR
OBIOLES

De vegades els poetes necessiten pretextos per parlar del que realment importa.

O potser sempre en necessiten, i la història de la literatura no és més que un llarg mostrar de menes de pretext, formes i motius que representen les maneres d'abordar la comunicació: per dir el que es vol dir. Allò essencial és a dins, en l'interlineat, en el pinyol, en el perfume de fons que deixa el poema en la consciència. No cal entrar en classificacions binàries, com les que inventaren: conceptisme versus culteranisme, o figuració versus abstracció, i podríem continuar enumerant dicotomies que ens han tingut entretinguts en la història de les idees estètiques. Però el fet és que quan ens trobem davant d'un escriptor d'ofici hem de saber llegir entre línies –això sempre– i tanmateix apreciar la consistència del vers ben fet, la ideació, el to, la dicció i finalment la textura moral que sosté el discurs i el temple del poeta.

Molts d'aquests poemes de Sòria cal llegir-los en veu alta i en valencià per assaborir-los. És quan adquireixen la gravetat i el pes necessaris amb què hom pot imaginar que han estat concebuts. Fins i tot els accents aguts posats intencionadament en paraules que en l'ortografia fabriana el duen greu (alé, suspés...) són servituds a la dicció valenciana. I bé, el llibre de Sòria catalitza temes que ja hem trobat en volums anteriors (i segurament sempre és bo de cercar interrelacions amb els textos assagístics de l'autor per trobar-hi claus interpretatives): el pas del temps, la fixació del record, la reflexió sobre la mort, experimentada de prop, i el diàleg ininterromput amb la cultura, encarnada en escriptors estimats i en una munió de referències que no goso d'anomenar erudites, perquè estan usades amb una familiaritat molt dúctil, i perquè, com deïem, i diu el poeta, en el fons, els pretextos acaben parlant de nosaltres: "Tot és arqueologia. / Dins l'aire quiet, els bronzes dels espills/ reflecteixen la llum d'aquest matí...". Ecos d'Auden a *Bany de Diana* o de Cernuda a *A son seul Désir*, amb els magnífics versos: "que en l'acte d'oferir-se/habite l'alegria".

ARQUEOLOGIA
ENRIC SÒRIA
BROMERA
PREMIALFONS
ELMAGNÀNIM
DEPOESIA
88 PÀG./14,75 €

PERE VIRGILI

Un retrat a l'oli o un reflex al mirall?

SIMONA
SKRABEC

Kenzaburo Oé clou la seva novel·la *Una qüestió personal*, publicada en català recentment a Edicions de 1984,

amb una esperança gairebé desmesurada. "La primera paraula que buscava en aquella llengua balcànica", diu l'última frase del japonès, "seria *persistència*". El llibre –que gràcies a Albert Nolla podem llegir amb tota la riquesa de les imatges poètiques– explica una lluita xocant, estremidora, d'un pare per poder acceptar el fill nascut amb una malformació.

Per què Oé clou una confessió íntima amb tanta solemnitat? Per què evoca l'esperança i crida a perseverar? ¿És perquè es troba amb una difícil qüestió personal? Una pregunta semblant ens la podem plan-

tejar davant *Crim i càstig* de Dostoiévski. Com li ha pogut passar pel cap descriure un incident tan repugnant com és matar una velleta a sang freda?

Aquests dos relats no són només el reflex d'uns fets versemblants, sinó que poden evocar veritables al·legories. Així, el protagonista rus –Raskólnikov significa literalment *l'esberlat*– testimonia el moment històric en el qual el país es debatia per desempallegar-se d'una tradició inservible i caduca. I des del Japó Oé documenta una experiència autobiogràfica, però alhora també explica les dificultats d'un poble històricament aïllat per acceptar les influències foranes i la modernitat. El nadó provoca en el pare ben bé la mateixa estranyesa que els canvis que estan transformant la societat. En la malformació, no cal dir, ressonen alhora les

PLANS DE
FUTUR
MÀRIUS SERRA
PROA
PREMI SANT JORDI
2012
252 PÀG./21,50 €

bombes d'Hiroshima i Nagasaki. Per això, la conclusió final abraça no només una família, sinó les ganes de resistir de tot un poble. Aquest marc em permet formular una pregunta semblant sobre *Plans de futur* de Màrius Serra. El llibre es basa en la vida del matemàtic Ferran Sunyer i Balaguer (1912–1967). Però ¿estem realment davant de confessions d'una família desconcertada per un nen inclassificable?

Abans d'arribar al'última paraula del llibre seria potser possible sostenir la idea que l'autor afronta sobretot el menyspreu que la societat dispensa a les persones amb deficiències. La diagnosi és sempre la mateixa: "No s'hi esforcin, amb aquest. Tot el que facin serà en va". La biografia de Sunyer demostra que, tanmateix, les condemnes generalitzades no són vàlides. ¿L'autor del llibre persegueix, doncs, un objectiu comparable al de *Polseres vermelles* d'Albert Espinosa? ¿Vol crear herois a partir del dolor i de l'autosuperació? ¿Vol sensibilitzar-nos sobre la necessitat d'acceptar les persones que són realment diferents i, per això, fràgils?

Sens dubte que sí, però no només. Tot el que és nítid a primera vista s'acaba transformant en una pregunta més complexa. L'espai de la narració es va estrenyent fins que acaba a les golfes. Allà, una de les protagonistes es troba amb la seva pròpia imatge en un retrat de quan encara era una noia. El motiu de Dorian Gray ens diu que el mirall és més fàcil d'acceptar, ens anem acostumant als canvis i a l'aspecte envellit. Però un retrat, quantes coses oblidades suscita la imatge congelada en un altre temps...

El relat sobre la vida del matemàtic està tenyit amb tons de conte popular que transformen hàbilment els fets dramàtics en una lectura aparentment sense entrebancs. Però els passos de tota aquesta xarxa de relacions s'acaben en sec, amb una única paraula: "Covard!" És el retrat que la filla etziba en record d'un pare incapaç de creure en les possibilitats d'aquell noi singular, d'un pare que simplement va fugir. ¿A quin país sempre li ha faltat –a casa seva– la fe en la possibilitat de la seva existència? ♦♦

Ferran Torrent desconstrueix Mònica Oltra

DAVID
MIRÓ

Per a qualsevol escriptor fer un llibre sobre un polític és un terreny minat. Ha de trobar l'equilibri necessari entre dis-

tància amb el personatge i qualitat literària per no caure pel pendent del panegíric insubstancial i salvaguardar el seu prestigi literari. Quan l'autor, a més, ja ha mostrat públicament les seues simpaties pel personatge retratat, com és el cas de Ferran Torrent amb Mònica Oltra i la Coalició Compromís, el repte encara és major. A *Caminaràs entre elefants* Ferran Torrent transita per la corda fluixa amb una gran habilitat per arribar indemne al final del seu viatge sense trair-se a ell mateix: Ferran Torrent continua sent Ferran Torrent.

I com s'ho fa per no embrutar-se les mans i alhora fer un llibre atractiu, dinàmic i llegidor? Doncs utilitza una tècnica molt semblant a la del documental i, emulant l'histriònic Michael Moore, es converteix ell mateix en matèria del llibre i deixa que Oltra parli amb la seua pròpia veu, sense interferències.

Ara bé, l'autor fuig de l'ensabonada. Torrent remarca el seu escepticisme vital, el seu antidogmatisme, i es converteix així en l'*alter ego* perfecte de la política valenciana, que viu en plena transició des del marxisme ortodox fins a les noves formes de fer política. Així, el llibre transita entre diàlegs electritzants ("Ets nacionalista? No. ¿Se'm nota molt?"), amb la descripció d'escenes domèstiques i el retrat de l'Oltra més íntima. Torrent hi afegeix

CAMINARÀS
ENTRE
ELEFANTS
FERRAN TORRENT
COLUMNA
170 PÀG./17 €

dues coses més: l'experiment social de portar Oltra al Casino i confrontar-lo amb un dels seus personatges preferits, el Roget, i la tècnica del *collage*: el llibre combina el relat amb cronologies, extractes de discursos, una guia dels principals casos de corrupció escrita per la mateixa protagonista del llibre i, per tancar el cercle i no ferir sensibilitats, un epíleg escrit per Enric Morera, líder del Bloc Nacionalista Valencià que es podria haver d'enfrontar amb Oltra en unes primàries per encapçalar la candidatura el 2015.

Tot plegat configura una experiència de lectura diferent, que innova en el gènere dels llibres sobre política o polítics i ens apropa al personatge que representa com ningú la il·lusió pel canvi al País Valencià. ♦♦